

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 6.05051 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою «Міжнародна економіка»

**НА ТЕМУ : СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗОВНІШНЬОЇ
ТОРГІВЛІ ТОВАРАМИ АГРОПРОМИСЛОВОГО
КОМПЛЕКСУ (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОГО
РЕГІОНУ)**

Виконавець:

студент ЦЗФН гр47

Ольшевський Андрій Андрійович_

/підпис/

Науковий керівник:

Ст.викладач

Бурлаченко Дмитро Миколайович

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА – 2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Україна за своїм виробничим потенціалом - аграрна країна. Агропромисловий комплекс посідає одне з чільних місць в соціально-економічному розвитку країни. Рівень виробництва сільсько-господарської продукції визначає темпи розвитку економіки країни загалом. Завдання агропромислового комплексу полягає в забезпеченні інтенсивного розвитку і підвищенні ефективності всіх його галузей з метою збільшення виробництва і поліпшення якості продукції, що є основою задоволення потреб населення в продуктах харчування, а промисловості - в сировині.

Набуття Україною членства у Світовій організації торгівлі (СОТ) надало нові перспективи до розвитку національної економіки. Агропромисловий комплекс займає особливе місце в СОТ через те, що він впродовж усього терміну діяльності організації не зазнавав суттєвих обмежень. Результатом вступу в СОТ стала певна лібералізація та відкриття ринку. Країни-члени Європейського Союзу (ЄС) одержали певні вигоди від реформованої Спільної аграрної політики ЄС, яка доповнила сільськогосподарську політику новим значенням - мультифункціональністю. Це означає, що сільське господарство вийшло за рамки виробництва продуктів харчування та виконує не тільки свої традиційні функції, а й відіграє ключову роль у збереженні життєзабезпечення сільських регіонів, видового різноманіття у природі й культурного ландшафту, підвищенні конкурентоспроможного підприємництва та рівня зайнятості сільського населення.

В умовах інтернаціоналізації та глобалізації все більше зростає роль міжнародної торгівлі товарами агропромислового комплексу в економічному розвитку як України у цілому, так і її окремих регіонів. Зокрема, в Україні зовнішня торгівля є одним із найважливіших джерел наповнення державного бюджету. Крім того, економічна взаємодія з іншими країнами змушує знижувати витрати, підвищувати продуктивність праці, підтримувати необхідний рівень конкурентоспроможності. Отже, торгівля товарами агропромислового комплексу із зарубіжними країнами є потужним додатковим імпульсом розвитку національної економіки.

В економіці України важливу роль відіграє Одеський регіон. Розвиток зовнішньоторговельних операцій Одеського регіону є важливим елементом розширення спектру взаємодії різних регіональних економік у межах єдиної національної економіки України. Таким чином, актуальним питанням є аналіз особливостей та сучасного стану агропромислового комплексу в економіці Одеської

області, а також розвитку зовнішньої торгівлі аграрною продукцією.

Метою кваліфікаційного дослідження є дослідження сучасного стану та перспектив міжнародної торгівлі товарами агропромислового комплексу Одеського регіону.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

1) визначити сутність міжнародної торгівлі товарами агропромислового комплексу;

2) з'ясувати особливості міжнародної торгівлі товарами агропромислового комплексу;

3) розглянути методика аналізу стану міжнародної торгівлі агропромислового комплексу ;

4) провести загальну характеристику агропромислового комплексу Одеської області;

5) проаналізувати динаміку та структуру міжнародної торгівлі товарами агропромислового комплексу Одеської області ;

6) здійснити оцінку факторів впливу на міжнародну торгівлю товарами агропромислового комплексу Одеського регіону;

7) обґрунтувати напрями підвищення експортного потенціалу підприємств АПК Одеської області ;

8) розробити рекомендації щодо посилення ролі міжнародної торгівлі органічними товарами агропромислового комплексу Одеського регіону.

Об'єктом дослідження в роботі є процес здійснення міжнародної торгівлі товарами агропромислового комплексу.

Предметом дослідження в роботі є теоретичні та науково-практичні засади економічного забезпечення розвитку міжнародної торгівлі товарами агропромислового комплексу Одеського регіону.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та визначених завдань в роботі використана система загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Так, для дослідження теоретико-методичних засад міжнародної торгівлі товарами агропромислового комплексу були застосовані методи ключових понять, Індикативний метод порівняння, Індексний метод групування, економіко-математичного моделювання міжнародної торгівлі. Економіко-аналітичний метод, методи вертикального та горизонтального аналізу, SWOT та PEST аналіз були використані під час аналізу стану міжнародної торгівлі товарами агропромислового комплексу Одеського регіону.

Для обґрунтування перспектив розвитку міжнародної торгівлі товарами агропромислового комплексу Одеського регіону використано системний підхід, наукову абстракцію та узагальнення.

Практична значущість дослідження полягає у виявленні шляхів розвитку міжнародної торгівлі товарами агропромислового комплексу Одеського регіону, які можуть бути використані в

регіональних програмах та господарській діяльності експортно-орієнтованих підприємств АПК.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається з вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій і списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 89 стор. Робота включає 23 таблиць, 8 рисунків та список використаних джерел містить 60 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі *«Теоретико-методичні засади зовнішньої торгівлі товарами агропромислового комплексу»* розглянуто сутність та особливості зовнішньої торгівлі товарами агропромислового комплексу, та аналіз методів формування і оцінювання стратегії розвитку експортного потенціалу підприємств сільськогосподарського виробництва України.

У другому розділі *«Аналіз стану міжнародної торгівлі товарами агропромислового комплексу Одеського регіону»* проаналізовано виробництво основних сільськогосподарських культур в Одеській області особлива увага приділялась виробництву культур зернових і зернобобових на підприємствах по містах Одеської області а також виробництво основних видів продукції тваринництва, розглянута динаміка зовнішньоторговельного обігу аграрної продукції, виробленої в Одеському регіоні та вплив чинників на її формування.

У третьому розділі *«Перспективи розвитку міжнародної торгівлі товарами агропромислового комплексу Одеського регіону»* розглянуто напрями підвищення експортного потенціалу підприємств АПК а також особлива увага приділяється посиленню ролі міжнародної торгівлі органічними товарами агропромислового комплексу Одеського регіону .

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумок, можна зробити наступні висновки.

1. Міжнародна торгівля товарами АПК - це торгівля однієї країни з іншими, яка передбачає оплачуване вивезення (експорт) та ввезення (імпорт) агропромислової продукції. Значення міжнародної торгівлі товарами агропромислового комплексу проявляється в тому, що вона є важливим сектором національного і світового господарства, відіграє важливу роль у розвитку людського капіталу, впливає на функціонування і розвиток матеріального виробництва, забезпечує якість економічного зростання і підвищення конкурентоспроможності країни (регіону).

2. Особливості міжнародної торгівлі товарами АПК полягають у тому, що в більшості країни, які є лідерами з експорту продукції АПК, виступають й найбільшими імпортерами, через те, що в даних країнах проживає найбільша кількість платоспроможного населення світу (це насамперед стосується США, Китаю, Німеччини, Франції та Італії). Проте, в останній час в міжнародній торгівлі продукцією АПК все більшу роль відіграють країни, що розвиваються, а саме Бразилія, Індонезія, Індія. Їх потенціал, як великих експортерів, та наявність великої кількості населення, перетворює ці країни в потенційно найбільших імпортерів продукції АПК.

3. Для визначення поточного стану, тенденцій та перспектив розвитку міжнародної торгівлі продукцією АПК застосовують різні методи, які умовно можна поділити на дві категорії - неформалізовані (якісні) та формалізовані (кількісні). До неформалізованих методів слід віднести описовий та узагальнення статистичних даних. Формалізованими методами аналізу стану міжнародної торгівлі продукцією АПК є: індикативний, індексний, міжнародних зіставлень, структурний аналіз, матричний аналіз, дисперсійний аналіз, кореляційно-регресійний аналіз, сценарне планування (прогнозування), гравітаційне моделювання, імітаційне моделювання, моделювання одновимірних часових рядів та стохастичне моделювання.

4. Одеська область є найбільшою областю України за територією. При цьому переважна частка її земель складає сільськогосподарські угіддя. Більше 80% земель розорані. В області наявні всі можливості для розвитку АПК. Область спеціалізується на рослинництві - вирощування зернових і технічних культур, овочів та винограду, в тваринництві - розведення великої рогатої худоби, свиней, овець і птиці, виробництво молока, м'яса, яєць і вовни. Активно розвивається в області інфраструктура аграрного ринку. Значного розвитку набули харчова та переробна промисловість.

5. Зовнішньоторговельний обіг аграрної продукції в Одеській області за 2005-2019 рр. має чітку тенденцію до зростання за рахунок росту як обсягів експорту так і імпорту. При цьому сальдо зовнішньоторговельних операцій аграрною продукцією в Одеській області до 2013 р. було негативним, а з 2014 р. обсяги експорту значно перевищували обсяги імпорту, що привело до збільшення коефіцієнта покриття експортом імпорту до рівня більше 1. Основна маса експорту та імпорту припадає на продукти рослинного походження, але в експорті перше місце займає зерно, а в імпорті – горіхи та їстівні плоди.

6. На міжнародну торгівлю товарами агропромислового комплексу Одеського регіону впливає велика кількість чинників. До основних зовнішніх слід віднести ситуацію на зовнішніх та національному ринку, наявність економічних криз. До внутрішніх

можна віднести державну підтримку сільськогосподарського виробництва та стан менеджменту. Проведений SWOT-аналіз дозволив виявити сильні, слабкі сторони, а також можливості та загрози підприємств галузі та Одеського регіону в цілому в контексті експортно-імпортних операцій агропромисловою продукцією. Встановлено, що переваги менші за слабкості, а можливості перевищують загрози. На основі проведеного PEST - аналізу, що дав можливість зіставити процеси, які відбуваються в АПК Одеської області з напрямками національних та світових економічних тенденцій розвитку, встановлено, що існуючі загрози щодо політичних, економічних, соціальних та науково-технічних факторів не сприяють розвитку АПК Одеської області, у тому числі як єдиної, цілісної, збалансованої, інтегрованої системи, що забезпечує населення продовольчими та промисловими товарами тощо, а також гальмують використання потенційних можливостей та таких існуючих переваг, як родючість ґрунтів, сприятливі кліматичні умови, вигідне географічне розташування, значні сільськогосподарські угіддя, широкі експортні можливості та вимагають розроблення заходів організаційно-економічного механізму щодо їх елімінації в контексті подальшого просування продукції АПК на міжнародні ринки.

7. До основних шляхів розвитку та реалізації експортного потенціалу підприємств агропромислового комплексу Одеської області слід віднести: підтримку інтересів підприємств АПК на зовнішніх ринках; залучення іноземних інвестицій; фінансову допомогу з боку регіональної та центральної влади; підготовку кадрів для роботи у сфері зовнішньоекономічної діяльності; формування регіональних агропродовольчих кластерів; інформаційне забезпечення зовнішньоторговельної діяльності підприємств АПК. Однією з основних задач, що стоять перед агропромисловим комплексом Одеської області, є підвищення міжнародної конкурентоспроможності власної продукції. Найбільш перспективним шляхом досягнення цієї мети є акумуляція існуючих та мобілізація нових джерел інвестиційних ресурсів для використання їх на розширене відтворення найбільш ефективних підприємств АПК Одеського регіону, сприяння просуванню їх продукції на міжнародному ринку. Розвиток зовнішньої торгівлі товарами АПК Одеського регіону має здійснюватися за рахунок рівномірного розвитку різних форм господарювання; удосконалення економічного механізму господарювання (особливо державної підтримки галузі тваринництва); стабільністю конкурентних позицій на зовнішніх ринках; високих темпів техніко-технологічного виробництва.

8. Для Одеського регіону важливим завданням є посилення ролі міжнародної торгівлі органічними товарами агропромислового комплексу. На сьогоднішній день Одеська область має значний потенціал розвитку виробництва органічної продукції. Продукція

органічного походження стає все більш привабливою як для європейського, так і для національного споживача. Враховуючи те, що Одеська область має потужний потенціал агропромислового комплексу, вона може стати одним із провідних експортерів цієї продукції на ринку ЄС. Тому сьогодні необхідно посилювати свідомість населення стосовно переваг органічних товарів та поліпшення іміджу органічного виробництва через усі наявні інформаційні канали (телебачення, Інтернет, газети, журнали, зовнішню рекламу, виставки, ярмарки) та здійснювати міжнародну торговельну політику за допомогою вдосконалених інструментів регулювання торгівлі товарами агропромислового комплексу. При виробництві та експорті органічних товарів необхідно керуватися «Методичними вказівками з виробництва, переробки, маркування і збуту органічних продуктів харчування», розробленими «Codex Alimentarius», стандартами ISO, IFOAM, EU Organic, санітарними і фітосанітарними нормами, відповідно до Угоди СОТ про СФЗ, а також отримувати державну підтримку згідно з Угодою СОТ про сільське господарство.

АНОТАЦІЯ

Ольшевський А.А., «Стан та перспективи зовнішньої торгівлі товарами агропромислового комплексу (на прикладі Одеського регіону)», кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 6.05051 Міжнародні економічні відносини за освітньою програмою «Міжнародна економіка» Одеський національний економічний університет м. Одеса, 2021 рік

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з трьох розділів.

Об'єктом дослідження є процес здійснення міжнародної торгівлі товарами агропромислового комплексу.

У кваліфікаційній роботі обґрунтовано актуальність та практична цінність обраної теми, поставлені мета і завдання дослідження, зазначено обґрунтування напрямків розвитку експортного потенціалу методи предмет й об'єкт дослідження.

У роботі висвітлено сутність та особливості зовнішньої торгівлі товарами агропромислового комплексу, та зроблен аналіз методів формування і оцінювання стратегії розвитку експортного потенціалу підприємств сільськогосподарського виробництва України на прикладі Одеського регіону.

В роботі розглянуто напрями підвищення експортного потенціалу підприємств АПК Одеського регіону а також особлива увага приділяється посиленню ролі міжнародної торгівлі органічними товарами агропромислового комплексу.

Ключові слова: потенціал; експортний потенціал; зовнішньоекономічна діяльність; міжнародна торгівля, агропромисловий комплекс, зовнішньоекономічні зв'язки, ефективність зовнішньоекономічної діяльності.

ANNOTATION

Olshevskiy Andrii, « *Condition and development perspectives of the new trade in goods of the agro-industrial complex (on the example Odessa region)* », Qualification work for the Bachelor's Degree in specialty 6.05051 "International Economic Relations" under the program "International Economics", Odessa National Economic University, Odessa, 2021

This thesis consists of three chapters. The object of study is international improving the export potential of agricultural enterprises of Ukraine.

The qualification work substantiates the relevance and practical significance of the chosen topic, sets the purpose and objectives of the study, provides a justification for the development of export potential methods subject and object of study

The essence and features of foreign trade in goods of agro-industrial complex are covered in the work, and the analysis of methods of formation and estimation of strategy of development of export potential of the enterprises of agricultural production of Ukraine on an example of Odessa region is made.

The paper considers the directions of increasing the export potential of agro-industrial enterprises of the Odessa region and also pays special attention to strengthening the role of international trade in organic goods of the agro-industrial complex.

Keywords: potential; export potential; foreign economic activity; international trade, efficiency, foreign economic relations, efficiency of foreign economic activity.